

LIKSTENEN

Bij het beheer van grofwild (zwijnen en reewild) wordt al zeer lang gebruik gemaakt van mineraalstenen. Mineralen als Calcium en Fosfor (in mindere mate K en Mg) zijn noodzakelijk voor onder andere geweiopbouw, onderhoud van het skelet en ontwikkeling van het embryo. Vooral in arme biotopen zijn deze mineralen meestal onvoldoende aanwezig. De laatste tijd zijn bezwaren geopperd door de TBO's (SBB) met als argument dat het beschikbaar stellen van minimale hoeveelheden mineralen een ongewenst effect op het ecosysteem zou veroorzaken. Men stelt dat genoemde mineralen vooral terecht zouden komen bij de sterke, dominante exemplaren en zodoende de zwakkere, hulpbehoevende dieren tekort komen. Hier is natuurlijk geen enkel bewijs voor als de likstenen op de juiste wijze worden geplaatst en niet lukraak blokken zout in het gebied worden rondgestrooid. Het nut van het aanbieden van beperkte hoeveelheden mineralen is daarentegen wel duidelijk aangetoond (zie Stubbe: Rehwild; pag. 152).

De eiwitvoorziening van reewild is niet alleen afhankelijk van het eiwitgehalte van het voedsel, maar zeker ook van de werking van de spijsvertering. Voldoende ruw voer en koolhydraten die ter beschikking komen van de darmflora, zorgen ervoor dat de flora (bacteriën) zich uitbreidt en zelf weer als eiwitbron dienen. De Ca-fosfor verhouding van de voeding is daarbij van groot belang: minstens twee keer zoveel Ca als Fosfor. Stubbe schat aan de hand van onderzoek in de DDR dat de dagelijkse behoefte van een volwassen ree 1-1,1/2 gram Ca en 1 gram fosfor bedraagt. Een zogende geit heeft 5 gm Ca, 4 gram fosforoxyde en 300 mg Magnesium nodig. Een goede doorsneebok met groeiend gewei gebruikt minimaal 2,5 gram Ca en 2,5 gram fosforoxyde. Afworptangen bestaan voor 28% uit kalk en 22% uit fosforoxyde. Door het jaar is de dagelijkse behoefte van 1-2 jarige bokken ongeveer 10gram fosforzure Ca.

In de wintermaanden bevatten planten twee tot drie maal minder mineralen dan in de zomer. Van gewassen op de rijkere gronden bijvoorbeeld uiterwaarden komen op een natuurlijke wijze voldoende kalk en mineralen in de spijsvertering van reewild.

Waarom extra mineralen ter beschikking stellen ?

Bij het ontbreken of tekort van mineralen of een scheve verhouding tussen de gewenste mineralen verslechteren kenmerken zoals gewicht snel ten opzichte van dieren op rijkere gronden (zie tabel gewichten van reewild in 3 verschillende WBE's in Limburg : de Meinweg is het Nationale Park met een arme grondstructuur). In het groeiseizoen is er in de groene delen van de planten fosfaat, kalium en calcium beschikbaar.

Naarmate de bodem zuurder is, zal er minder calcium beschikbaar zijn. In die gevallen is het extra geven van Ca zinvol (Kenniscentrum –reeën, Bubenik).

In de winter, na de winter en het vroege voorjaar is er geen vers groen. Dat betekent dat er weinig voedingsstoffen, zoals fosfaten en calcium zijn, terwijl geweiopbouw, versterking van het botstelsel en optimale groei van embryo's veel energie eisen. Dieren zoeken naar deze stoffen en komen zodoende ook vaker op wegbermen om strooizout te zoeken. Dat kan leiden tot meer verkeersongevallen. Tenslotte kan het plaatsen van likstenen een lokmiddel zijn om het reewild naar bepaalde plaatsen (hoogzitten) te krijgen. Er kan dan gericht geselecteerd en gereguleerd worden, zonder dat dit leidt tot verontrusting in grote delen van het terrein door bersen, rondrijden enzovoorts. De likstenen moeten op een meter hoge palen geplaatst worden, zodat het wild de mineralen tot zich kan nemen door het lekkende regenvocht af te likken.

Conclusie:

1. Mineralen aanbieden in geringe mate geeft een verbetering van de lichamelijke situatie.
2. Een effectief en selectief beheer wordt mogelijk gemaakt.
3. Verontrusting in het veld wordt voorkomen.
4. Likstenen bij voerplaatsen lokken ook de wilde zwijnen.
5. Er zijn geen nadelen.
6. Art. 74 van F & F wet geeft verboden aan die gelden voor Beheer en Schadebestrijding. Hierin staat niet het verbod om dieren te lokken;

"Het verbod geldt niet voor het gebruik van lokvoer ten behoeve van de effectiviteit van de aanzitmethode. Het lokvoer heeft niet tot doel om de stand van de bedoelde hoefdieren te vergroten en wordt beperkt verstrekt. Voor wilde zwijnen dient het lokvoer onder de grond te worden verwerkt.